

СИСТЕМА АНТИКРИЗОВОЇ СТІЙКОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Викладач Костіна О.М.

Харківський національний економічний університет

В умовах нестабільного зовнішнього середовища актуальне і найважливіше завдання будь-якого суб'єкта господарювання – спроможність зберігати стійкість в умовах впливу негативних чинників. Різні аспекти дослідження економічної стійкості знайшли своє відображення в працях багатьох вітчизняних авторів: Аістової М., Андрущака Є., Асаула М., Бараненка С., Брусової А., Зуба А., Кучерявого А., Окорокова Р., Петрова А., Соколова Ю., Шеметова В., Абалкіна Л., Коршунової Л., Градова П. та ін. У своїх дослідженнях значну увагу автори приділили питанням управління економічною стійкістю підприємств в умовах трансформаційної економіки, встановленню критеріїв неплатоспроможності і фінансового стану суб'єктів господарювання, реалізації їх економічних інтересів.

Проте, не зважаючи на значну кількість досліджень, багато теоретичних аспектів щодо економічної стійкості розкрито не в повній мірі. Дослідження проблеми стійкості діяльності підприємства потребує розробки системи показників, які б відображали не тільки поточний внутрішній стан (структуру, засоби, ресурси, потенціал), а також вплив чинників зовнішнього середовища, які здебільшого і є причинами нестабільності та осередком виникнення кризових явищ. Найчастіше для аналізу використовують фінансові показники, які не дають можливість отримати повне (комплексне) уявлення про стійкість підприємства і його економічний потенціал у майбутньому. Крім того, розглянута класифікація стійкості відносно діяльності підприємства є не досить повною і чіткою, тому виникають складнощі з визначенням та оцінкою кожного окремого її виду, що суттєво вплинуло на неоднозначність точок зору фахівців щодо антикризової стійкості підприємства. На нашу думку це потребує уточнення і доповнення, особливо в умовах циклічності розвитку і загострення кризи всіх сфер вітчизняної економіки.

Розглянувши точки зору фахівців щодо визначення поняття «стійкість» можна виділити дві групи підходів:

- перша група авторів [1,4,6] пов'язують стійкість з фінансовим станом підприємства – його рентабельністю, кредитоспроможністю, платоспроможністю, мірою відповідності прибутків і витрат та ін.;
- друга група авторів [2,3,5] визначає стійкість як комплекс складових – фінансово-економічної, кадрової, управлінської, ресурсної та ін., що характеризують загальний фінансово-економічний потенціал підприємства.

Автор схильний поділяти думку другої групи авторів і розглядати стійкість підприємства як інтегральну характеристику всіх результатів його діяльності. Отже, на нашу думку, стійкість підприємства – це властивість створювати, зберігати і розвивати конкурентні переваги на постійній основі за рахунок оптимального використання фінансових, кадрових, матеріально-технічних, інформаційних ресурсів, що призводить до зростання внутрішнього виробничо-економічного потенціалу в цілому за умов нестійкого та мінливого зовнішнього середовища.

На сьогодні кількість досліджень, присвячених питанням антикризової стійкості підприємств зводиться до мінімуму, а сам цей напрямок в економічній науці є досить «молодим». Через це поняття «антикризова стійкість» та її складові в дослідженнях вітчизняних і зарубіжних фахівців визначені не досить чітко і потребують уточнення. Одним з перших економістів пострадянського простору, який здійснив спробу дати визначення і класифікувати дане поняття, є Попов Р. [1], який розуміє під антикризовою стійкістю реальну та потенційну спроможність підприємства забезпечити своє функціонування в зоні економічної безпеки, а у випадку появи кризових ознак – швидкого виходу з кризової зони.

Оскільки внутрішня стійкість підприємства формується у процесі виробництва, а забезпечується і підтримується на етапах реалізації і розподілу, то, спираючись на підхід Брянцевої І. [2], на нашу думку, доцільно виокремити дві функціональні складові антикризової стійкості – виробничо-технічну і фінансово-економічну. Фінансово-економічна стійкість доповнює виробничо-технічну і може розглядатися як продовження останньої або навпаки, а у поєднанні формують загальну антикризову стійкість підприємства. Тобто, для оцінки антикризової стійкості підприємства необхідно розробити методичний підхід на основі розрахунку інтегрального показника за виокремленими функціональними складовими і коефіцієнтів вагомості, що враховують значимість впливу кожної з них.

Виникає необхідність у розробленні методичного підходу до оцінки кризового стану та рівня стійкості підприємств на основі розрахунку інтегрального показника. Це дасть змогу розробити комплекс заходів по забезпеченню антикризової стійкості залежно від кризового стану підприємства.

Для виконання поставлених завдань нами запропоновано підхід до оцінки антикризової стійкості підприємств (рис. 1), який складається з послідовного виконання трьох етапів: збору і аналізу інформації про фінансовий і техніко-економічний стан підприємства; розробки і апробації методики оцінки антикризової стійкості на основі розрахунку інтегрального показника; оцінки отриманих результатів і розробки рекомендацій щодо формування системи антикризової стійкості підприємства.

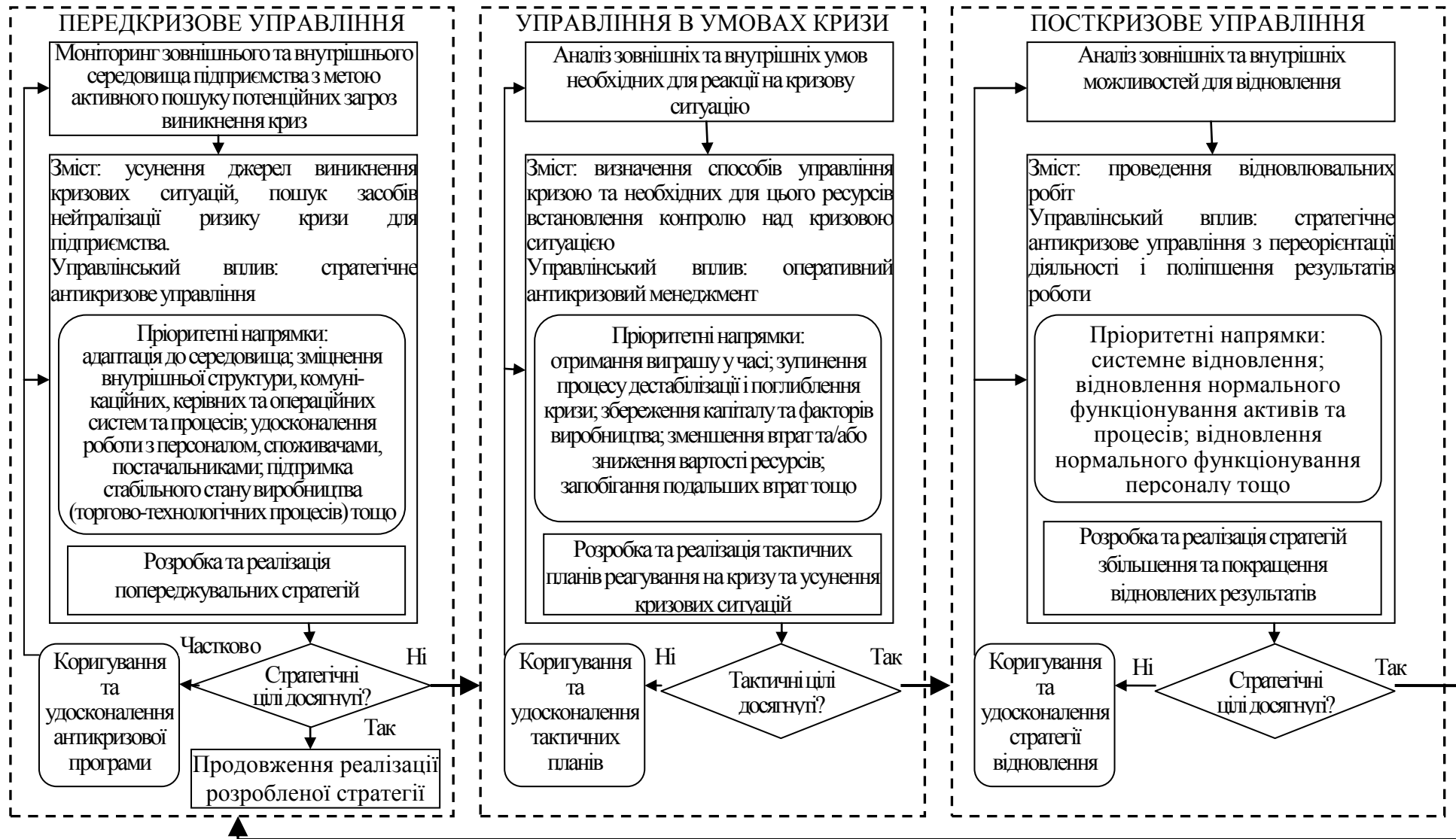
Рисунок 1 – Запропонований підхід до оцінки антикризової стійкості підприємства

Розуміння антикризової стійкості не повинне зводитися лише до розробки методики щодо її оцінки, мають бути сформовані положення щодо системи її забезпечення. Оскільки, стійке положення можливе лише за умови безкризової діяльності, і навпаки, забезпечення стійкості підприємства можливе лише за умови ефективного антикризового управління. Більшість фахівців [1,2,4,5] виокремлюють три типи антикризового управління – передкризове, в умовах кризи і посткризове (виходу з кризи), економічна модель по забезпеченню антикризової стійкості, на нашу думку, також повинна складатися з цих трьох блоків.

На етапі передкризового управління антикризова стійкість підприємства забезпечується за рахунок постійного моніторингу потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього середовища і розробки попереджувальних стратегій і програм. В умовах кризи оперативний антикризовий менеджмент здійснюється за рахунок реалізації тактичних планів по встановленню контролю над кризовою ситуацією і зупинення процесу дестабілізації. На етапі посткризового управління антикризова стійкість досягається на основі реалізації стратегії відновлення нормального функціонування, збільшення та відновлення покращених результатів. Слід зазначити, що для досягнення кращого результату та більш швидкого відновлення в разі настання кризи на кожному етапі повинно відбуватися коригування та удосконалення розроблених заходів, планів, програм, стратегій. Розроблена автором економічна модель забезпечення антикризової стійкості промислового підприємства представлена на рис. 2.

Отже, на нашу думку, під антикризовою стійкістю слід розуміти таку узагальнену характеристику діяльності підприємства, яка відображає його здатність до стійкого розвитку та досягнення запланованих результатів в умовах впливу динамічного середовища за рахунок ефективного використання внутрішніх резервів та інструментів антикризового управління. Становлення системи антикризової стійкості підприємства – складний і тривалий процес, який полягає у розробці методики оцінки антикризової стійкості на основі розрахунку інтегрального показника за виробничо-технічною і фінансово-економічною складовими і формування економічної моделі щодо її забезпечення в рамках процесу антикризового управління.

Література: 1. Антикризисное управление: Учебник / Р.А. Попов. – М.: Высш. шк., 2006. – 429 с. 2. Брянцева И.В. Рейтинговая оценка экономической устойчивости строительного предприятия / И.В. Брянцева // Экономика строительства. – 2002. – №11. – С. 20-27. 3. Геєць В.М. Нестабільність та економічне зростання / В.М. Геєць. – Х.: Форт, 2007. – 344 с. 4. Дуброва О.С. Стратегічна стійкість підприємства: складові та напрями її забезпечення / О.С. Дуброва // Вісник Хмельницького нац. уні-ту – 2010. – №1. – Т.1. – С.15-19. 5. Іванова О.В. Організаційно-економічна стійкість підприємства в умовах ринку / О.В. Іванова // Коммунальное хозяйство городов. – 2004. – №56. – С. 335-340. 6. Пономаренко В.С. Стратегія розвитку підприємства в умовах кризи: Монографія / В.С. Пономаренко, О.М. Тридід, М.О. Кизим. – Х.: Видавничий Дім «ІНЖЕК», 2003. – 328 с.

Рисунк 2 – Економічна модель забезпечення антикризової стійкості промислового підприємств